

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 31

Заснований в 1996 році

Рівне – 2005

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я В З А К Л А Д А Х О С В І Т И : З Б І Р Н И К Н А У К О В И Х П Р А Ц Ь . Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 31. – Рівне: РДГУ, 2005. – 106 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії дошкільної педагогіки, історії педагогіки, методики навчання і виховання дітей дошкільного віку, їх розвитку в сім'ї і дошкільних закладах.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, вихователів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Хом'як Іван Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний університет „Рівненський економіко-гуманітарний інститут” ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Левківський Михайло Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Житомирський державний педагогічний університет ім. Івана Франка);

Лисенко Неля Василівна – доктор педагогічних наук, професор (Прикарпатський державний педагогічний університет ім. В. Стефаника);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мітюрів Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів);

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол №2 від 30.09.2005 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 2.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2005

навколишніх людей, чуття мови – це “результат запам’ятовування норми”. Засвоєння мовлення залежить від волі самого дошкільника, адже змусити дитину раннього чи дошкільного віку вправлятися у наслідуванні, імітуванні мови дорослих неможливо, стверджує вчена. Тільки в паталогічних випадках дитина відмовляється вправлятися в імітуванні мовлення дорослих. Вона наслідує мовлення дорослих навіть тоді, коли її не заохочують до цього. Адже, як стверджує Л.П. Федоренко, дитина народжується з двома рятувними інстинктами: інстинктом наслідування і інстинктом допитливості. Вихователю потрібно лише розвивати окреслені інстинкти. Чуття мови вдосконалюється з розвитком мовлення та збагаченням мовленнєвого досвіду дитини, особливо в процесі цілеспрямованого навчання і виховання.

Висновки. Аналіз лінгводидактичних, психолого-педагогічних досліджень із трактування чуття мови, його розвитку в дітей, показав наявність різних підходів до обґрунтування окресленого феномена, стійкість наукового інтересу до його вивчення. Разом з тим, ми не виявили досліджень із питання впливу чуття мови на ефективність виправлення вад мовлення старших дошкільників, не встановили критеріїв, які б дозволяли стверджувати про рівень розвитку чуття мови у дитини з недоліками мови. Думаємо, що визначені питання стануть предметом наших майбутніх наукових досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богуш А.М. Методика розвитку рідної мови і ознайомлення з навколишнім у дошкільному закладі. – К.: Вища школа, 1992. – 441 с.
2. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика: теорія і практика. – Запоріжжя: Просвіта, 2000. – 216 с.
3. Божович Е.Д. О функции чувства языка в решении школьниками семантико-синтаксических задач // *Вопр. психологии*, 1988. – № 4. – С. 70-78.
4. Беляев Б.В. Очерки по психологии обучения иностранным языкам. – М. – 1965. – С. 54.
5. Бодуэн де Куртенэ Я. Изб. труды по общему языкознанию. – В 2 т. – М.: АНП СССР, 1963. – Т. 1. – С. 311.
6. Гальперин П.Я. Введение в психологию. – М.: Просвещение, 1974. – 150 с.
7. Гвоздев А.Н. Вопросы изучения детской речи. – М.: АНП РСФСР, 1961. – 470 с.
8. Гохлернер М.М., Ейгер Г.В. Психологический механизм чувства языка // *Вопросы психологии*. – 1983. – № 4. – С. 137-142.
9. Ейгер Г.В. Механизмы контроля языковой правильности высказывания. – Харьков: Основа, 1990. – 184 с.
10. Имедадзе Н.. К психологии усвоения русского языка в грузинской школе. – Тбилиси: Медширеба, 1966. – 147 с.
11. Леонтьев А.А. Деятельность, сознание, личность. – М.: Полит лит., 1975. – 304 с.
12. Понятийно-терминологический словарь логопеда / Под ред. В.И.Селиверстова. – М.: ВЛАДОС, 1997. – 400 с.
13. Ушинский К.Д. Рідне слово / Вибр. пед. твори: У 2-х т. – К., 1983. – Т.1. – С.124.
14. Федоренко Л.П. Закономерности усвоения родной речи. – М.: Просвещение, 1984. – 160 с.
15. Цветкова Л.С., Глазман Ж.М. Аграматизм при афазии. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1978. – 151 с.
16. Чуковский К.И. Собр. соч. в 6-ти т. – М.: Худ. лит., 1965. – Т. 1. – 368 с.
17. Якубинский Л.П. О диалогической речи // *Рус. речь*. – 1923. – Вып. I. – С. 96-144.

Резюме. В статье раскрывается сущность понятия чувство речи, определяется влияние названного феномена на речевое развитие детей дошкольного возраста.

Ключевые слова: чувство речи, речь, общение, речевая деятельность, коррегирование звуковой культуры речи.

Summary. The article deals of concept of feeling of speech, results of scientific researches about influence of the named phenomenon on speech development of children is given.

Key words: feeling of speech, speech, speech activity, correction of a sound standard of speech.

Одержано редакцією 23.09.2005

УДК: 373.2

О.А. КОЗЛЮК

МЕТОДИ І ПРИЙОМИ ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ СПІЛКУВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Резюме. У статті зроблена спроба показати можливості використання різноманітних методів і прийомів для формування гуманістичної спрямованості спілкування дітей дошкільного віку.

Ключові слова: гуманістична спрямованість спілкування, методи і прийоми формування гуманістичної спрямованості спілкування, заняття, ігри, вправи.

Постановка проблеми. Взаємини з іншими людьми зароджуються і найбільш інтенсивно розвиваються в дошкільному віці. Перший досвід таких взаємин стає тим фундаментом, на якому будується подальший розвиток особистості. Від того, як складуться стосунки дитини з іншими дітьми саме в дошкільному віці, багато в чому залежить подальший шлях її особистісного і соціального розвитку, а отже, і її подальшої долі. Особливої

важливості ця проблема набуває на сучасному етапі, коли моральний і комунікативний розвиток дітей викликає серйозну тривогу. Безліч негативних явищ, що спостерігаються в дитячому середовищі (агресивність, відчуженість, жорстокість, ворожість та ін.), зароджується саме в ранньому віці, коли дитина вступає у перші стосунки з однолітками. Якщо ці взаємини складаються благополучно, якщо дитина тягнеться до однолітків і вміє спілкуватися з ними, нікого не ображаючи і не ображаючись на інших, можна сподіватися, що і в майбутньому вона буде добре почувати себе серед людей. Проте, для цього потрібно багато працювати батькам і вихователям. Саме тому, в умовах оновлення і гуманізації змісту та цілей дошкільної освіти головним завданням є виховання гуманного ставлення до людей, формування гуманістичної спрямованості спілкування і комунікативних здібностей. Реалізації цього важливого завдання допомагають значні досягнення відомих педагогів і психологів, які великого значення надавали гуманізації навчально-виховного процесу. Це насамперед Л.С. Виготський, Л.А. Венгер, Д.Б. Ельконін, О.В. Запорожець, Г.С. Костюк, В.К. Котирло, Г.О. Люблінська, М. Монтесорі, С.Л. Рубінштейн, С.Ф. Русова, В.О. Сухомлинський, К.Д. Ушинський та багато інших. Головна суть доробку цих вчених полягає у тому, щоб надати дитині можливість пізнати свою індивідуальність і, в той же час, навчити її цінувати особистості інших людей.

Аналіз останніх досліджень. Нині проблема формування гуманістичної спрямованості спілкування є досить важливою для дошкільної освіти. Теоретичним підґрунтям нашого дослідження є роботи Л.С. Виготського, О.В. Запорожця з огляду на те, що саме старший дошкільний вік характеризується як сензитивний період засвоєння “соціального наслідування” норм і правил поведінки [5]. У своєму дослідженні ми спираємося також на роботи Т.І. Поніманської [3; 4], яка основний акцент робить на гуманістичне виховання дошкільника. Велика роль у спілкуванні належить емоціям. Саме тому для нас важливими є вивчення соціально-емоційного розвитку і власне розвитку емоційної сфери дітей дошкільного віку. Серед таких досліджень варто відмітити роботи О.Л. Кононко [1] і Н.Л. Кряжевої [2].

Метою статті є аналіз ефективних методів і прийомів формування гуманістичної спрямованості спілкування дітей дошкільного віку.

Результати експериментального дослідження. Не зважаючи на те, що проблемам гуманістичного виховання присвячено чимало досліджень однією з проблем залишається пошук ефективних форм, методів, прийомів і засобів формування гуманістичної спрямованості спілкування дошкільників, а також розробка конкретних методичних рекомендацій щодо їх використання у роботі з дітьми дошкільного віку.

В групі дитячого садка діти відчувають себе по-різному: одні – відчувають перевагу над іншими, інші – відчуваються “чужаками”. Проте завдання педагога полягає в тому, щоб допомогти і тим, і іншим дітям подолати відчужене ставлення до однолітків, побачити в них не ворогів і конкурентів, не об’єкти самоствердження, а досить близьким людей, які можуть їх вислухати, допомогти в межах можливостей цього віку. Складність вирішення цього завдання полягає в тому, що традиційні педагогічні методи (пояснення, демонстрація позитивних прикладів, а тим більше заохочення і покарання) тут якщо не безсилі, то можна сказати не завжди є досить ефективними. Таке завдання можна вирішити швидше не в лабораторних умовах і не через інтерпретацію художніх творів, а в реальній практиці дитячих взаємин, в конкретній групі дитячого садка.

Ми пропонуємо з цією метою проводити з дітьми систему занять морально-етичної тематики під загальною назвою “Введення у світ спілкування”. На цих заняттях дітей вчать продуктивним і рецептивним умінням міжособистісного спілкування. Основними завданнями занять є допомога дітям у встановленні контактів один з одним, створення атмосфери доброзичливості, взаємодопомоги і любові, озброєння елементарними уявленнями про культуру спілкування тощо. Це можуть бути такі заняття: “Для чого люди спілкуються?”, “Словесні форми спілкування”, “Рухи і жести у спілкуванні”, “Роль інтонації у спілкуванні”, “Школа ввічливості” тощо.

У зміст цих занять може бути включена:

- *система дидактичних засобів*, яка включає зміцнення особистісних відносин між дітьми й перенесення їх на інших дітей;

- *ігрові вправи* (які використовуються також і в психокорекційній роботі). Це можуть бути такі ігрові вправи: “Назви себе” – діти вчать себе представляти себе колективу однолітків; “Поклич лагідно” або “Скажи лагідно” – метою їх є виховання позитивного ставлення дітей один до одного; “Чарівний стілець” – виховує у дітей вміння бути пестливим, активізує в мові дітей ніжні, пестливі слова; “Передача почуттів” – мета: вчити дітей передавати різні емоційні стани невербальним способом; “Моя улюблена іграшка” – метою вправи є розвиток уміння слухати один одного; “Різнокольоровий букет” – вчить дітей взаємодіяти один з одним, отримуючи від цього радість і задоволення; “Свічка” – метою цієї гри-вправи є розвиток умінь управляти своїм емоційним станом, розслабитися, розповідати про свої почуття і переживання; вправи “Сонячний зайчик”, “Чарівник” проводяться з метою виховання дружнього ставлення дітей один до одного, розвитку атмосфери любові і ласки тощо;

- *прогривання певних ситуацій*, цей прийом дозволить дітям не просто розмірковувати про ту чи іншу проблему, а й емоційно її переживати. Даний прийом доречно використовувати після читання і обговорення художніх творів, ситуацій із життя дітей (“Через дзеркало”, “Ранкові привітання”, “Втіш малюка” тощо);

- *вправи*, спрямовані на регуляцію мовного дихання – “Загаси свічку”; на регуляцію інтонації – “Скажи по-різному”; на удосконалення дикції; на стримування своїх бажань;

- *малювання*, на теми: “Моя сім’я”, “Автопортрет”;

- слухання музики, заспокійливої, на релаксацію (розслаблення);
- бесіди (переважно на морально-етичні теми “У Країні ображених речей”, “У Країні Ввічливості” тощо);
- спілкування з малюками, що сприяє вихованню чуйності і доброзичливості. Старші діти, як правило, ставляться до малюків з більшою симпатією, проявляючи чуйність і доброзичливість. Вони можуть організувати ігри з малюками, вирішувати суперечки, що виникають між ними, вислухати скарги;
- ігри, спрямовані на виховання гуманних почуттів у дітей, на створення сприятливого психологічного мікроклімату в групі, в яких діти повинні говорити один одному приємні слова, давати пестливі імена, бачити і підкреслювати в іншій дитині лише хороше, намагатись зробити щось приємне для товаришів – “Подаруй серце”, “Добрі чарівники”, “Чарівні окуляри”, “Компліменти”;
- читання і обговорення літературних творів (віршів, оповідань, казок), які дозволяють впливати на свідомість, почуття і волю дітей.

Варто зауважити, що залучати дітей, які мають проблеми у спілкуванні з однолітками, до участі у цих заняттях й іграх слід досить обережно. Спочатку вони можуть просто спостерігати або мовчати. Але як показує досвід, такі діти, коли чують приємні слова на свою адресу, коли їх хвалять або дарують подарунки, демонструють неприховане задоволення. Саме тому, спочатку рекомендується центром уваги робити не зовсім популярних дітей і підтримувати їх достоїнства. Така увага і визнання з боку педагога і інших дітей нададуть таким дітям більшої впевненості у своїх силах, допоможуть дитині розкритися.

Н.Л. Кряжева у своїй роботі “Розвиток емоційного світу дітей” [2] пропонує використовувати спеціальні ігри і вправи для дітей із труднощами у спілкуванні (“Клубок”, “Знайди друга”, “Секрет”, “На що схожий настрій”, “Подарунки” та ін.); ігри і вправи на зняття страхів і підвищення впевненості у собі (“Намалюй свій страх”, “Маски”); ігри і вправи на зниження агресії і послаблення негативних емоцій (“Два барани”, “Тигр на полюванні”, “Курка і півень”); вправи на розвиток умінь відчувати настрій і співпереживати оточуючим (“Фотокартка”, “Класифікація почуттів”, “Зустріч емоцій”, “Як ти себе почуваш?”). На нашу думку, використання вихователем, а також батьками таких вправ й ігор у повсякденному житті дітей допоможе їм подолати труднощі у спілкуванні, навчити, як слід правильно це робити, щоб нікого не образити і самому почуватися комфортно.

Також для формування гуманістичної спрямованості спілкування поряд із традиційними засобами (зустрічі з цікавими людьми, етичні бесіди, заняття, ігри соціальної тематики, читання художньої літератури тощо) можна використовувати такі виховні технології запропоновані Т.І.Поніманською [3; 4] для виховання гуманності у дітей:

- заняття–уроки Добра і Краси, матеріалом для яких є уривки з книжок (наприклад, етичні розповіді В. Сухомлинського), приклади з життя;
- етичні казки;
- подорожі до країни Милосердя;
- психотехнології (гімнастика почуттів, енергетичні вправи “Жива вода”, “Серце на долоні”, “Тепло рук друга” тощо);
- ігрові технології “Квітка доброти”, “Дзвіночки совісті”, “Промінчик людяності”;
- ситуації морального вибору (порівняльні, оцінювальні, проблемні);
- театралізовані вправи “Прихід у гості”, “Відвідини хворого”, “Вітання з днем народження” та ін. [4, 249].

Висновки. Отже, відхід від традиційної моделі організації навчально-виховного процесу в дошкільному закладі, зміна орієнтирів на особистісний розвиток дитини, на гуманізацію взаємин буде сприяти певним позитивним зрушенням у проблемі нашого дослідження. До цього слід додати ще творчість вихователя у використанні запропонованих методів і прийомів у повсякденній роботі з дітьми, позитивне ставлення до дітей, особистий приклад. Саме дотримання комплексу усіх цих вимог і дозволить активізувати процес формування гуманістичної спрямованості спілкування дітей дошкільного віку і зробити його більш ефективним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кононко О.Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві). – К.: Освіта, 1998. – 255 с.
2. Кряжева Н.Л. Развитие эмоционального мира детей. – Екатеринбург: У-Фактория, 2004. – 192 с.
3. Поніманська Т.І. Гуманність: ціннісний аспект. Сучасні підходи до гуманістичного виховання дошкільнят // Дошкільне виховання. – 2002. – № 4. – С. 3–5.
4. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. – К.: Академія, 2004. – С. 244-251.
5. Развитие социальных эмоций у детей старшего дошкольного возраста / Под ред. А.В.Запорожца, Я.З.Неверович. – М.: Педагогика, 1986. – 318 с.

Резюме. В статті зроблена спроба показати можливості використання різних методів і прийомів для формування гуманістичної направленості об'єкції дітей дошкільного віку.

Ключові слова: гуманістична направленість об'єкції, методи і прийоми формування гуманістичної направленості об'єкції, заняття, ігри, вправи.

Summary. In the article it is made the attempt to show the possibilities of using of various methods and admittances for the formation of the humanistic direction of communication of the children of preschool age.

Key words: *humanistic direction of communication, methods and the admittances of the formation of humanistic direction of communication, lessons, games, exercises.*

Одержано редакцією 13.09.2005

УДК: 37.017

Г. В. МАРЧУК

ДОРОСЛИЙ ЯК ЧИННИК СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Резюме. *Стаття присвячена проблемі соціалізації дітей дошкільного віку та ролі дорослого у цьому процесі. Соціалізація – процес поступового входження у світ конкретних соціальних зв'язків та його освоєння. І найголовнішим чинником соціалізації особистості дитини є дорослий.*

Ключові слова: *соціалізація, соціальний досвід, соціальна компетентність.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку педагогічної науки однією з основних ліній всебічного виховання дошкільників є формування активно-пізнавального відношення дітей до оточуючої дійсності та процес соціального становлення особистості. Першою ланкою у неперервній системі освіти є дошкільна освіта і від того, який “старт” буде дано дитині, значною мірою залежатимуть якість та динаміка особистісного розвитку, життєві установки та світорозуміння дорослої людини. У Коментарі до Базового компонента вказується, що система дошкільної освіти має забезпечувати виховання у дошкільників прихильного ставлення до людей, довіри до людського оточення, відчуття своєї захищеності ним, прагнення встановлювати та підтримувати з ним щирі стосунки; вміння розрізняти людей за ознаками статі, віку, спорідненості, соціальними ролями, приємністю; формування почуття своєї причетності до людського довкілля, здатності брати інших до уваги, рахуватися з ними [2].

Історично зумовлений процес розвитку особистості, засвоєння нею цінностей, норм поведінки, активне відтворення набутого соціального досвіду у власній діяльності та спілкуванні визначається в сучасній науці як процес соціалізації. За такого підходу мета соціалізації полягає у створенні сприятливих умов для формування соціальної компетентності вихованців, тобто процес соціалізації передбачає самоосмислення, самодостатність, соціальну активність, а не просто пасивну адаптацію індивіда до вимог соціуму.

В теперішній час інтенсивно досліджуються проблеми оновлення змісту освіти, створення належних умов для соціалізації дитини, оптимального її розвитку й виховання. Значний внесок щодо соціально-педагогічних аспектів цієї проблеми належить таким вітчизняним дослідникам, як О. Кононко, В. Кузьменко, С. Кулачківська, Т. Поніманська, О. Савченко та ін.

У сучасній педагогічній науці все більше утверджується необхідність створення таких соціальних відносин, які були б здатні забезпечувати педагогічно виважену соціалізацію вихованців. Сьогодні важливим є формування в дітей відкритості до світу людей як потреби особистості, навички соціальної поведінки; розвивати усвідомлене ставлення до себе та до своїх обов'язків, які визначаються зв'язками з іншими людьми, формувати готовність до сприймання соціальної інформації, виховувати співчуття, співпереживання, бажання пізнавати людей, робити добрі вчинки, діяти за принципами гуманізму, справедливості. Формування здатності особистості до самовизначення є головною метою дошкільного виховання.

Метою нашої статті є аналіз психолого-педагогічних основ дитячої соціалізації та ролі дорослих у цьому процесі.

В психології соціалізація є найширшим з понять, що характеризують формування особистості, оскільки воно передбачає не лише свідоме засвоєння готових знань про навколишнє і способів соціального життя, а перш за все, створення власних ціннісних орієнтацій на етапі дошкільного дитинства спільно з дорослими (батьками, педагогами). Кожна дитина народжується для життя в суспільстві. Дошкільний вік – період формування у малюка потреби, а з часом і здатності встановлювати і підтримувати контакти з оточуючими людьми, дорожити ними.

Перебування дитини в людському оточенні сприяє становленню її соціального досвіду, соціальної компетентності, досвідченості, обізнаності; у дошкільника формуються певна соціальна поведінка, здатність бути адекватним ситуації, вимогам і сподіванням авторитетних дорослих; розвиваються соціальні потреби, здібності, мотиви поведінки та діяльності. Набуття дошкільником соціального досвіду здійснюється через діяльність, спрямовану на орієнтування в ситуації пристосування до навколишнього. Значення соціального розвитку для особистісного становлення полягає, передусім, у формуванні соціальної компетентності, гарантує усвідомлення дитиною того, як слід себе поводити, щоб бути гармонійною, співзвучною з іншими, почувати себе в будь-якому товаристві комфортно.

Основним соціальним інститутом, що відповідає за соціальну зрілість дітей дошкільного віку, має бути дошкільний заклад з його консультативною та просвітницькою функціями. Саме специфіка дитячого садка, як зазначає О.Л.Кононко, сприяє полегшенню процесу входження зростаючої особистості у широкий світ реальних соціальних відносин, прищепленню навичок практичного життя, її індивідуалізації та соціалізації. Неабияку роль у цій роботі відіграють дорослі, а саме: батьки, вихователі. Найближчі дорослі, створюють певний виховний простір, який відповідає умовам духовності, захисту, раціонального дозування позитивних та негативних переживань, що давало б дитині відчуття впевненості у собі та навколишніх людях. Дорослий

ЗМІСТ

<i>Поніманська Т.І.</i> Гуманістичне виховання дітей дошкільного віку як педагогічна взаємодія.....	4
<i>Плохій З.П.</i> Типи емоційно-ціннісного ставлення дошкільників до природи.....	7
<i>Дичківська І.М.</i> Інноваційна позиція викладача у розвитку творчої індивідуальності студента – майбутнього педагога.....	11
<i>Горопаха Н.М.</i> Співпраця дошкільного закладу та родини у вихованні екологічної культури дітей.....	15
<i>Янцур Л.А.</i> Особливості організації та педагогічне супроводження образотворчої діяльності на різних етапах художньо-творчого зростання особистості дитини.....	21
<i>Крайнова Л.В.</i> Інтелектуально-мовленнєвий розвиток дошкільників засобами ознайомлення з елементами природничої історії.....	27
<i>Безлюдна В.І., Корчакова Н.В.</i> Самопрезентаційна складова педагогічної діяльності вихователя дитячого садка.....	31
<i>Маліновська Н.В.</i> Особливості розвитку фонематичного слуху та навичок звукового аналізу слів у дошкільників.....	34
<i>Степанова О.І.</i> Активізація пізнавальної діяльності дошкільників у процесі засвоєння лексики рідної мови.....	37
<i>Белова С.А.</i> Мотивація навчальної діяльності учнів у бременських експериментальних школах початку ХХ ст.....	40
<i>Шевчук А.С.</i> Спецкурси як умова забезпечення професійної спрямованості освіти майбутнього педагога – дошкільника.....	43
<i>Меналюк Г.Ф.</i> Формування доведень у дошкільнят в процесі оволодіння математикою.....	48
<i>Борова В.Є.</i> Вплив чуття мови на розвиток мовлення дошкільника.....	52
<i>Козлюк О.А.</i> Методи і прийоми формування гуманістичної спрямованості спілкування дітей дошкільного віку.....	54
<i>Марчук Г. В.</i> Дорослий як чинник соціалізації дітей дошкільного віку.....	56
<i>Косарева О.І.</i> Особливості емоційного ставлення старших дошкільників до членів своєї сім'ї.....	60
<i>Мірошина Г.Г.</i> Компоненти культури управлінської діяльності керівника сучасного дошкільного навчального закладу.....	64
<i>Попова І.І.</i> До питання психології сприймання дитиною-дошкільником літературного твору в науковій спадщині О.В. Запорожця.....	67
<i>Глінчук Ю.О.</i> Виховання почуття милосердя дітей молодшого шкільного віку в процесі значущої для них діяльності в умовах кардіоревматологічного санаторію.....	69
<i>Врочинська Л.І.</i> Виховання гуманної поведінки у старших дошкільників засобом гри.....	73
<i>Єлманова С.В.</i> Динаміка розвитку допитливості в дошкільному віці.....	77
<i>Ігнатенко Л.П.</i> Художня література як засіб виховання патріотичних почуттів дітей старшого дошкільного віку.....	81
<i>Кравець Л. М.</i> Рівні вивчення рефлексивного компоненту педагогічної діяльності.....	84
<i>Герасимчук Ю.О.</i> Особливості формування професійно-пізнавальних інтересів у студентів – майбутніх вчителів іноземної мови.....	88
<i>Лещенко Г.П.</i> Перспективність у формуванні мовленнєвої компетенції дітей дошкільного віку та учнів початкових класів.....	92
<i>Онищук І.А.</i> Актуальність проблеми художньо-естетичних інтересів дітей старшого дошкільного віку.....	96
<i>Одерій Л.Є.</i> Розвиток художньо-творчих здібностей дошкільників як актуальна проблема сучасної педагогіки.....	99

Наукове видання

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 31

Заснований у 1996 р.

Редактор збірника *Поніманська Т.І.*
Відповідальний за підготовку збірника до видання *Яциур М.С.*
Технічний редактор *Кравчук В.Ю.*
Комп'ютерна верстка *Лазарчук В.В.*

Здано до набору 26.09.2005 р. Підписано до друку 30.09.2005 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 16,27. Обл. вид. арк. 16,51. Замовлення № 2/1. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки
і трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ
ОСВІТИ: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного
університету. Випуск 31. — Рівне: РДГУ, 2005. — 106 с.**

ISBN 966 — 7281 — 08 — 2.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії дошкільної педагогіки, історії педагогіки, методики навчання і виховання дітей дошкільного віку, їх розвитку в сім'ї і дошкільних закладах.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, вихователів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
ПП Самборський І.О.
33028 м. Рівне, вул. Толстого, 3